

Op weg naar een groene kringloop-economie

Visie en strategie voor transitie
naar een Biobased Economy

Inhoud

- 1 Inleiding**
- 2 De groene kringloop-economie (Biobased Economy)**
- 3 Rol, ambitie en strategie**
- 4 Uitvoering en financiering**

Wanneer we in steden energie, grondstoffen en water optimaal benutten en opnieuw gebruiken, evolueren we geleidelijk naar een kringloop-economie. Het metabolisme van de stad, de totale in- en uitstroom van alles wat we gebruiken, maakt deel uit van een natuurlijke kringloop. En het mooie van dit alles is dat het goed is voor het milieu, de leefbaarheid en onze economie.

(citaat: prof dr Jacqueline Cramer)

1

Inleiding

In ons Masterplan Groningen Energieneutraal (2011) formuleerden we een stevige ambitie: “Groningen Energie neutraal in 2035”.

In 2025 willen we daarmee halverwege zijn.

In het uitvoeringsplan bij het masterplan (Groningen geeft energie; 2012) hebben we ervoor gekozen ons te concentreren op vijf kansrijke thema’s: **1** zon, **2** wind, **3** warmte, **4** energiebesparing en

5 biomassa. In deze notitie werken we het vijfde spoor, biomassa, verder uit.

Onze ambitie is dat in 2035 ‘biomassa’ een bijdrage levert van 20% aan onze energiedoelstellingen. Dat kan door biomassa een prominente rol te geven in onze stedelijke energievoorziening. Maar biomassa biedt veel meer mogelijkheden dan alleen energie. Biomassa is ook de grondstof voor de ‘biobased economy’, ofwel een natuurlijke, groene kringloop economie, die haar grondstoffen grotendeels betreft uit de levende natuur en daarmee duurzaam en circulair is.

Steeds meer materialen en producten kunnen worden gemaakt op basis van groene grondstoffen; materialen en producten waarvoor nu nog vooral aardolie en andere fossiele bronnen worden gebruikt. De (bio)chemische techniek die hiervoor nodig is, ontwikkelt zich razendsnel. Wereldwijd zijn bedrijven hier intensief mee bezig en stimuleren overheden deze transitie. Ook in onze regio, in onze stad en binnen onze kennisinstellingen gebeurt er veel op dit gebied.

In deze context hebben wij ervoor gekozen om het spoor ‘biomassa’ te verbreden naar ‘biobased economy’.

De transitie naar een biobased economy is vanwege de milieubelasting en de eindigheid van fossiele grondstoffen noodzakelijk. Tegelijk biedt deze transitie ook nieuwe mogelijkheden. Nederland, en zeker ook onze regio (agro en chemie) en onze stad (kennis) hebben een sterke uitgangspositie, van waaruit we kansen kunnen benutten.

In deze notitie leest u hoe we die kansen willen verzilveren. Dat doen we langs drie strategische sporen. We geven ‘biobased’ een prominente plek in:

- 1** de uitvoering van onze gemeentelijke kerntaken op het gebied van afvalinzameling en -verwerking en stadsbeheer
- 2** alle facetten van ons economisch beleid
- 3** ons beleid ‘Groningen Kennisstad’

In deze notitie informeren we u over onze visie en strategie en geven we u een eerste indruk van de activiteiten en projecten die eruit voortvloeien. De komende jaren zal ‘biobased’ een vanzelfsprekend uitgangspunt worden in onze reguliere beleidsprogramma’s en zichtbaar worden in concrete activiteiten en projecten.

Uitvoerder informatie

Deze beknopte notitie is inhoudelijk gebaseerd op het basisdocument ‘*De ondernemende stad in een biobased economy.*’ Dit basisdocument bevat uitvoerige achtergrondinformatie over de recente ontwikkelingen en mogelijkheden en kansen in onze stad en regio. Het basisdocument is te raadplegen en/of te downloaden op: [<http://issuu.com/groningen>]

2

De groene kringloop-economie Biobased Economy

Wat is een biobased economy

Een biobased economy betreft haar grondstoffen grotendeels uit de levende natuur en vormt net als de natuur een gesloten kringloop. Door toenemende technologische kennis en innovatie is het steeds beter mogelijk om de verschillende bestanddelen van planten, bomen, gewassen en dierlijke reststromen te benutten. Wat voor de één afvalstof is, kan voor de ander grondstof zijn. Zo ontstaan nieuwe, duurzame producten met een hoge toegevoegde waarde ter vervanging van producten op basis van eindige (fossiele) grondstoffen.

Tot de vondst en exploitatie van fossiele brand/grondstoffen was alle economie biobased. Voedsel, kleding, bouwmaterialen, brandstof, sieraden, geurstoffen, medicijnen... alles wat we nodig hadden betrokken we uit de natuur. Aardolie en chemie hebben ons productenassortiment in relatief zeer korte tijd gigantisch uitgebreid. Nu staan we voor een volgende revolutie. Biomaterialen worden wereldwijd in snel tempo ontwikkeld doordat de wetenschap de laatste tientallen jaren reuzenstappen heeft gemaakt. Met Nederland nu nog als een van de topspelers. De technologie is ver genoeg gevorderd om kunststoffen en vrijwel alle andere materialen uit biomaterialen te produceren.

Bronnen van biomassa

Voor een echt duurzame economie is het vanzelfsprekend essentieel dat de benodigde biomassa duurzaam wordt geproduceerd.

Biomassa is langs twee sporen beschikbaar:

- 1 door doelgerichte teelt en
- 2 door gebruik te maken van bijproducten en resten uit de landbouw, uit bosbouw en natuur- en landschapsbeheer en restproducten en afval uit verwerkende industrie, handel en huishoudens.

Groeiende behoefte aan groene grondstoffen

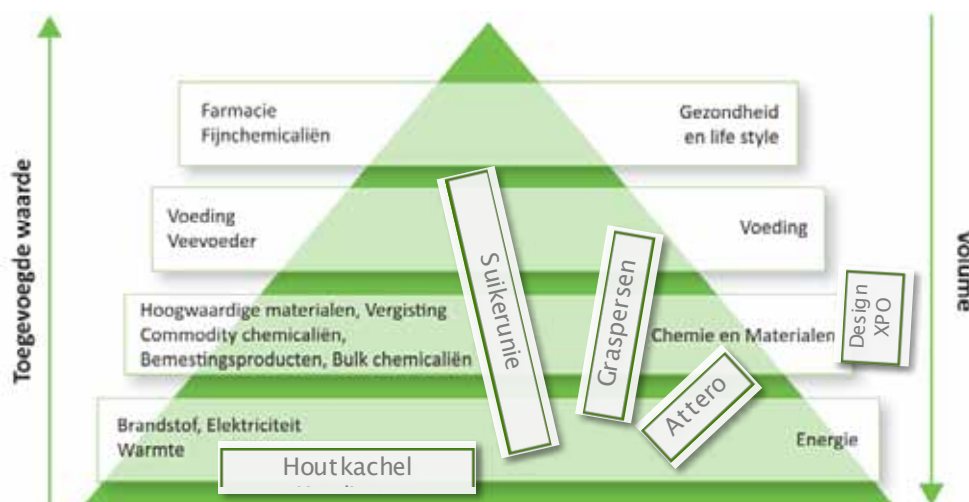
Er is een gestaag groeiende vraag naar duurzame grondstoffen, halffabrikaten en eindproducten. Consumenten vragen duurzame producten en overheden stimuleren op allerlei manieren de ontwikkeling, productie en verkoop daarvan.

De waardepiramide

Voor de optimale benutting van groene grondstoffen is de 'waardepiramide' richtinggevend. Economisch en maatschappelijk zit de hoogste waarde bovenin de piramide. Het streven moet zijn de beschikbare biomassa eerst voor hoogwaardige toepassingen te benutten en de hierbij vrijkomende reststromen te gebruiken voor minder hoogwaardige toepassingen. Zo beweegt de biomassa zich van boven naar

Tegen groene grondstoffen zou volgens sommigen pleiten dat voor hun gebruik steeds meer landbouwgrond nodig is. Gevolg zou concurrentie met voedselvoorziening zijn en kap van tropisch regenwoud. Als het gaat om de teelt van gewassen voor biobrandstoffen, is dit bezwaar op zijn plaats. Maar voor biomaterialen geldt het niet, omdat daar relatief maar heel weinig biomassa voor nodig is. Ter vergelijking: de wereld verbruikt van haar petrochemische grondstoffen ongeveer 92% ten behoeve van energie en 8% ten behoeve van materialen.

Leidend principe in onze gemeentelijke strategie is het streven naar een zo hoog mogelijke waarde creatie in de waarde piramide.

beneden door de piramide ('cascadering'). Het is belangrijk om ons te realiseren dat de productie van materialen uit bio-grondstoffen leidt tot grote besparingen op fossiele energie. Het vervaardigen van producten uit aardolie kost namelijk erg veel energie.

Naar een biobased society

De overschakeling naar groene grondstoffen heeft grote gevolgen voor alle sectoren van de samenleving. In onze wereld is niet alleen een energietransitie aan de gang, maar ook - en misschien nog wel fundamenteeler - een maatschappelijke transitie. Het is daarom juist te spreken van een transitie naar een biobased society. Die transitie zal enkele tientallen jaren in beslag nemen. Biomassa zal steeds meer in de plaats komen van fossiele brand- en grondstoffen. Dit heeft een grote impact op onze systemen van energievoorziening, de (chemische) industrie en de landbouw, waarin we, naast te voorzien in een toenemende vraag naar bio-grondstoffen, ook voor de opgave staan om de nog altijd groeiende wereldbevolking te voeden.

Neem daar nog eens de behoefte aan mondiale welvaartsgroei bij. De toename van CO₂ in de atmosfeer die onvoorspelbare gevolgen heeft voor ons klimaat. Fossiele grondstoffen zijn eindig en maken ons kwetsbaar voor mondiale machtspolitiek.

Noodzaak en kansen

De transitie naar een biobased society is een omvangrijke, complexe en noodzakelijke opgave. Als we niets doen, vormt dat een bedreiging van onze huidige welvaart en welzijn. Maar er zijn niet alleen 'redenen uit noodzaak' om ons economisch systeem te veranderen. De biobased economy biedt onze stad en regio ook grote kansen. De sectoren die landelijk en mondiaal de toon zetten zijn in onze regio sterk vertegenwoordigd: chemie, agro-food, energie, logistiek en niet in de laatste plaats kennis en wetenschap.

Kansen juist in Noord-Nederland

In het advies dat SER Noord-Nederland heeft uitgebracht staat dat Noord-Nederland nu al een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling

Praktijkvoorbeeld

"Biobased economy is aan het doorbreken". Dat zei minister van staats Ruud Lubbers op 21 november tijdens het seminar van Suiker Unie bij de officiële ingebruikname van haar nieuwe biomassa vergister in Groningen "Je ziet steeds meer dat afzonderlijke initiatieven samengesmeed worden tot de biobased economy. Dit is een teken dat groene groei de moeite waard is, het zal leiden tot nieuwe werkgelegenheid."

Bekendmaking Europese Unie

Brussels, 13 February 2012 – The European Commission has today adopted a strategy to shift the European economy towards greater and more sustainable use of renewable resources. With the world population approaching 9 billion by 2050 and natural resources finite, Europe needs renewable biological resources for secure and healthy food and feed, as well as for materials, energy, and other products.

van biobased activiteiten. Onze regio kent de krachtigste combinatie van een sterke op vergroening gerichte agro-, chemie-, energie-, logistieke- en kennissector. Gepleit wordt om de landelijke investering inzake klimaatbeleid stevig in te zetten op de biobased economy in Noord-Nederland.

De SER Noord-Nederland constateert dat onze regio 25% van het totale binnenlands beschikbare volume produceert. In volgorde van volume hebben we het dan over de productie van aardappelen, suikerbieten, gras en granen (mais). De grootste voor energie beschikbare (rest)stromen zijn varkens- en rundermest, GFT-afval, slib (RWZI/AWZI) en papier, en plastic reststromen.

De basiscondities zijn gunstig door het relatief omvangrijke landbouw- en natuurareaal: er zijn veel biomassa producerende hectares. De beschikbare ruimte en de aanwezigheid van diepzeehavens maakt grootschalige aanvoer van biomassa mogelijk.

Agro-food

De Groninger regio heeft vanouds een sterk Agro-cluster. Dit cluster is vergevorderd in het sluiten van kringlopen, door restproducten te verwerken op oplopende assen van de waardepiramide: groene basischemie en materialen, veevoer en voedsel. Ook andere randvoorwaarden voor doorontwikkeling zijn gunstig: een sterke industrie van voldoende schaalgrootte, met innovatieve trekkers, in een positieve beleidsomgeving.

Chemie

Ook het cluster Chemie (Delfzijl-Eemshaven-Emmen), in omvang landelijke tweede, voldoet op hoofdlijnen aan de randvoorwaarden voor succesvolle uitbouw. Er zijn grote bedrijven die als trekker kunnen fungeren, en er is een Regiegroep Chemie om de groene ambities vooruit te helpen. De beleidsomgeving is positief voor samenwerking die extra werkgelegenheid oplevert. Er is voldoende schaalgrootte te halen, en de (grensoverschrijdende) keten- en kennissamenwerking kan verder worden versterkt.

Energie

Een derde sterk en perspectiefrijk cluster is de energiesector. Zowel in gas (een van de sterkste clusters binnen de EU) als elektriciteit (éénderde van het nationaal productievermogen, vertegenwoordigd met grote spelers. Binnen de beide subsectoren wordt sterk ingezet op samenwerking met kennisinstellingen. Er is een positieve beleidsomgeving, vanwege de grote werkgelegenheid. De investeringen in dit cluster (€ 20 miljard in de periode 2010-2015) zijn landelijk de grootste.

Aardgas is zelf geen deel van de biobased economy, het is een fossiele brandstof. Maar op basis van dat gas én zijn geografische ligging ontwikkelt het Noorden zich tot hét energieverdeelcentrum van Nederland. De uitgebreide infrastructuur van gas en elektriciteit, maar meer nog de samenwerkingsverbanden die zijn ontstaan tussen bedrijven en overheden, vormen een goede basis voor de productie en distributie van biogas, en andere vormen van duurzame energieopwekking.

Kennis

In Groningen bevinden zich sterke spelers in de kennisindustrie (RUG, Hogescholen) en kennisintensieve bedrijven. Energie is een van de speerpunten van onderwijs en onderzoek. Daarmee worden zowel op korte termijn de onderste laag als op de lange termijn de bovenste laag van de waardepiramide bediend. In het energiecluster bestaan al een aantal sterke samenwerkingsverbanden. Dit kenniscluster is sterk in het aantrekken van kapitaal.

Belemmeringen

De weg van droom naar verwerkelijking is niet alleen bezaaid met technische en maatschappelijke uitdagingen. Er zijn ook belemmeringen.

Nationale en internationale regelgeving

Nationale en internationale regelgeving werpt belemmeringen op die de transitie naar een biobased economy in de weg staan of zelfs op punten verhinderen. Voor het wegnemen van deze structurele belemmeringen is veelal een wijziging van de regelgeving of gerichte uitspraak over de implementatie van het beleid

vereist. De ministeries van EL&I en I&M zijn hiermee reeds aan de slag gegaan, al dan niet in samenspraak met de branche en/of lokale overheden. Lagere overheden kunnen hier weinig in doen.

Operationele knelpunten

Naast structurele, zijn er operationele knelpunten. Deze zijn dikwijls door lagere overheden in de uitvoering op te lossen. De regelgeving hoeft hiervoor niet te worden aangepast maar alleen anders te worden toegepast bij het (sneller en eenvoudiger) verlenen van vergunningen, subsidies, toezicht of andere procedures en/of het creëren van mogelijkheden in bestemmingsplannen e.d.

Samenvattend

In onze samenleving is een transitie gaande naar een biobased society. Die transitie is noodzakelijk en biedt ook nieuwe kansen. In Noord-Nederland en in onze stad zijn de omstandigheden om die kansen te kunnen benutten gunstig. Tal van Noordelijke bedrijven en de kennisinstellingen zijn al concreet aan de slag met het ontwikkelen van nieuwe biobased technieken en producten (zoals de voorbeelden in dit boekje laten zien). Als gemeente Groningen willen we niet aan de zijlijn staan, maar actief meespelen. Meer daarover in het volgende hoofdstuk.

Citaat

“Niet omdat de aardolie opraakt, maar vanwege de kansen van een nieuwe industriële structuur. Niet omdat we straks de dijken steeds verder moeten ophogen, maar om de brede voordelen van een duurzame productiewijze. Niet omdat business-as-usual niet meer is vol te houden, maar vanwege de perspectieven op duurzaamheid. En niet omdat de hele wereld die kant op gaat, maar juist omdat Nederland, met zijn grote chemische bedrijfstak en een voortreffelijke kennisbasis een positie heeft waarvan we de voordelen (moeten plukken. Daarom moeten we naar een andere industrie, waarin groene grondstoffen een belangrijke rol spelen.” (Bron: Wetenschappelijk Technische Commissie voor de biobased economy)

Bekendmaking kabinet

Het wordt makkelijker voor bedrijven om te investeren in economische activiteiten die biomassa als grondstof voor chemische producten, materialen en energie gebruiken: de 'Biobased Economy'. Het kabinet heeft 24 belemmeringen in wet- en regelgeving opgelost. Dat schrijft minister Kamp van Economische Zaken donderdag 18 april 2013 aan de Tweede Kamer.

3

Rol, ambitie en strategie

De stad van de toekomst

Steden spelen een aanzienlijke rol in de wereldwijde milieuproblematiek. Ze zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de consumptie van natuurlijke hulpbronnen en de uitstoot van CO₂. Met een nog altijd toenemende urbanisatiegraad heeft het zoeken naar een manier om steden duurzaam te maken iets urgents: in 2050 woont ongeveer 75% van de wereldbevolking in steden.

In deze zoektocht is er de laatste jaren een toenemende aandacht voor het concept 'Stedelijk Metabolisme'. Dit is een beschouwingswijze van de stad waarbij het geheel aan stedelijke stromen van brandstof, water, voedsel en afval gezien wordt als metabolisme van de stad, als stofwisselingsproces. Wanneer we in steden energie, grondstoffen en water optimaal benutten en opnieuw gebruiken, evolueren we geleidelijk naar een kringloop-economie. Het metabolisme van de stad, de totale in- en uitstroom dus, wordt dan gebaseerd op een circulair proces. En het mooie van dit alles is dat het goed is voor het milieu, de sociale leefbaarheid en onze economie.

In de nabij toekomst 2030 leven we in een groene stad. We combineren elektrische en waterstofsysteemen voor onze vervoermiddelen. Mobiliteit zal steeds minder individuele oplossingen kennen. Kringlopen van grondstoffen en water worden zoveel mogelijk gesloten. We besparen energie en gebruiken duurzame energie. Veel van deze toepassingen zijn lokaal en passen in de lokale omgeving. De stedelijke inrichting is multifunctioneel: zowel om er prettig te wonen, werken, en ontspannen als voor bedrijfsvestiging.

We helpen de stad duurzaam inrichten, met voldoening voor de lange termijn voor haar burgers. Woningen, gebouwen en scholen zijn energiefabriekjes. Alle gebouwen, daken en terreinen worden benut. In de steden vinden we veel groen. Dat verlaagt de temperatuur in de stad en helpt overvloedig water goed te reguleren. Gemeenschappen rondom voedsel zijn heel gewoon. Stadslandbouw zal er ook zijn, al blijft het lastig om dat heel grootschalig te doen.

De ontwikkeling van een volwaardige biobased economy gaat decennia duren. Dat maakt het lastig om nu te plannen en beslissingen te nemen. Dat hoeft ook niet altijd. Belangrijker is het vermogen om responsief te zijn en om ondernemend te handelen. Zowel de SER als de wetenschappelijke commissie voor de biobased economy stellen vast dat de ontwikkelingen op langere termijn veelbelovend zijn.

Als dit beeld van 'de stad van de toekomst' ons aanspreekt, wat staat ons dan te doen? Wat is onze rol en strategie?

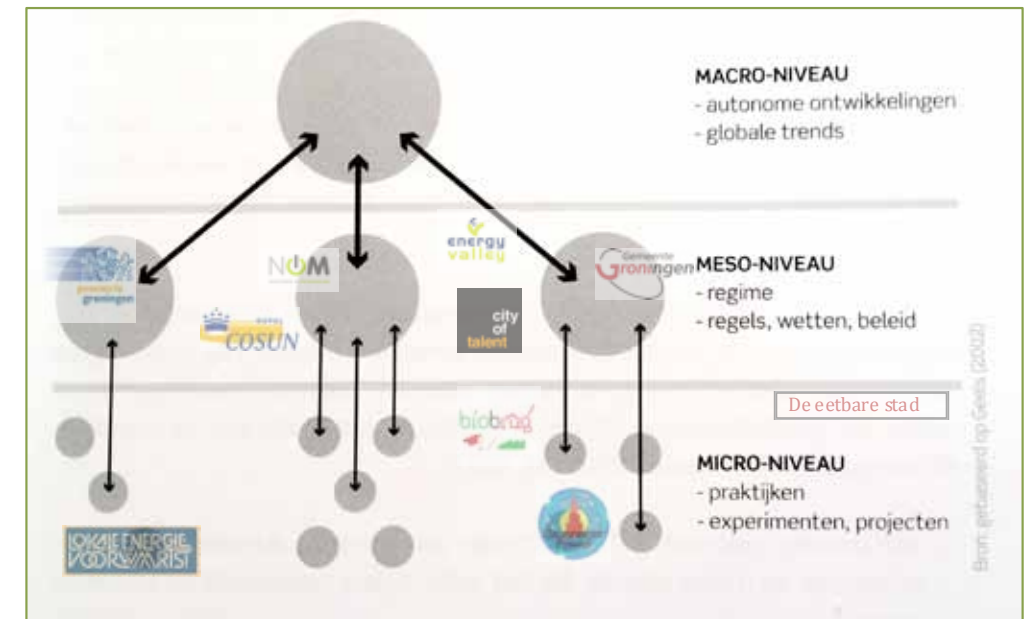
Rol en verantwoordelijkheid van de gemeentelijke overheid

Het vergroenen van samenleving en economie is een mondiale ontwikkeling waarin de rol van de gemeentelijke overheid relatief bescheiden is. Kijken we echter naar onze eigen regio en stad, dan kan onze inzet wel degelijk van grote betekenis zijn. Immers, de biobased economy zal voor een belangrijk deel gestalte krijgen in de lokale omgeving. Onze verantwoordelijkheid is om dat mogelijk te maken, marktpartijen ruimte te bieden, belemmeringen weg te nemen en nieuwe initiatieven te stimuleren.

Langs die weg kunnen we eraan bijdragen dat de biobased economy niet alleen substantieel bijdraagt aan onze duurzaamheidsdoelen, maar ook onze stedelijke en regionale economie versterkt. Hiernaast hebben we als gemeente de verantwoordelijkheid om onze eigen werkprocessen zoveel mogelijk in te richten in duurzame kringlopen, daarmee concreet een stap in de goede richting zetten en mogelijk ook anderen tot voorbeeld strekken.

Speler op meso-niveau

Als speler op meso-niveau moet de gemeente vlot kunnen schakelen tussen denken en doen op verschillende niveaus, en balans houden tussen top-down (meso) en bottom-up activiteiten (micro). Dit vraagt het nodige van medewerkers en bestuurders; de lange termijn visie en doelen voor ogen houden en scherpe keuzes maken in de activiteiten. En vooral ook: een betrouwbare partner zijn voor private partijen, die soms langjarige investeringen moeten aangaan. Daarnaast moeten we flexibel zijn om nieuwe ontwikkelingen in de koers in te kunnen passen.

Transitie op drie niveaus (Rotmans en Loorbach 2010). Op micro niveau wakkeren experimenten en praktijken de verandering aan. Belangrijk is dat er innovatieruimte ontstaat binnen het regime voor hervorming.

Ambities en doelen

Groningen energieneutraal 2035

- Groningen energieneutraal 2035
- heette toen 'biomassa..
- nu verbreed tot biobased

Zo hoog mogelijk in de waardepiramide

In ons beleid en onze uitvoering streven we naar de ontwikkeling van economische activiteit (waardecreatie) zo hoog mogelijk in de waardepiramide.

Rechtvaardig en duurzaam

De transitie naar een biobased economy leidt tot allerlei nieuwe activiteiten. Zoals op elke nieuwe markt, bestaat ook hier het gevaar dat regelgeving en toezicht achterlopen bij de ontwikkelingen, waardoor minder gewenste ontwikkelingen zich kunnen voordoen. Bijvoorbeeld als grote internationale concerns het opbloeien van lokale initiatieven zouden verhinderen. Of als grootschalige productie van biomassa, hier of elders in de wereld, schade zou toebrengen aan milieu of samenleving. Wij beschouwen het als onze verantwoordelijkheid hier steeds scherp op te letten en binnen onze mogelijkheden toe te zien op 'eerlijk spel'.

Strategie

Zoals hiervoor reeds is opgemerkt, is onze rol als gemeentelijke overheid begrensd. Maar binnen die grenzen willen we maximaal resultaat behalen. Dat doen we langs drie strategische sporen. We geven 'biobased' een prominente plek in:

- 1 de uitvoering van onze gemeentelijke kerntaken op het gebied van afvalinzameling en -verwerking en stadsbeheer
- 2 alle facetten van ons economisch beleid
- 3 in ons beleid 'Groningen Kennisstad'

Spoor 1 Afval en stadsbeheer

De biobased economy biedt mogelijkheden om te ondernemen op ons eigen domein. Dit is niet alleen economisch, ecologisch en sociaal interessant, maar biedt ons ook mogelijkheden om zelf 'hands on' ervaring op te doen in deze nieuwe economie. Deze groene praktijken geven ons meerwaarde als vestigingsstad en maken ons serieuze gesprekspartners voor bedrijven en instellingen die willen deelnemen in de biobased economy.

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de inzameling van afval en het beheer van de stad. Deze twee kerntaken zullen we in de komende jaren steeds meer 'biobased' inrichten en uitvoeren. Een belangrijk doel hierbij is de productie van Groen gas te vergroten.

Afval

Stadsbeheer Groningen is verantwoordelijk voor de inzameling van afval in de stad Groningen en een aantal omliggende gemeenten. In de omliggende gemeenten wordt het afval gescheiden ingezameld. In de stad wordt 35% van het particulier afval gescheiden ingezameld (logistieke en politieke keuze). Gescheiden afval levert een betere kwaliteit biomassa en is na verwerking tot biogas een bruikbaar residu.

De verwerking van het afval van de Gemeente Groningen vindt plaats bij Attero in Wijster en Groningen. Bedrijfsafval wordt op commerciële basis ingezameld. De gemeente Groningen heeft circa 30% van de bedrijfsafvalmarkt in de stad Groningen onder contract. In de afvalsector is schaalvergroting steeds belangrijker. Om bijvoorbeeld een nascheidingsinstallatie rendabel te laten zijn, is een steeds grotere regio nodig om voldoende aanvoer van afval te verzorgen. De afvalstroom van bedrijven is de afgelopen jaren afgenomen; door verminderde productie en eigen hergebruik.

Biomassa-stromen vormen ons kapitaal. Om zorg te dragen dat er nu energie en/of in een latere fase mogelijk chemie of materialen wordt gewonnen uit onze biomassa-stromen is het met name van

belang dat wij zeggenschap en invloed blijven houden. De positie die de gemeente inneemt bij Attero is daar een voorbeeld van.

Doelen

- Afval beter scheiden
- Marktaandeel in inzameling vergroten
- Streven naar schaalvergroting in afvalverwerking
- Invloed en zeggenschap behouden op 'onze' afvalverwerkers

Stadsbeheer

Nog niet zo lang geleden werd bij het beheer van natuurterreinen en openbaar groen de vrijgekomen biomassa op kosten van de beheerder afgevoerd. Inmiddels weten we dat biomassa een waardevolle grondstof is. Dit is te meer van belang omdat we staan voor ingrijpende bezuinigingen bij terrein-beherende organisaties en bij lagere overheden.

De gemeente kan jaarlijks over 4.000 ton hout beschikken. Het hout is geschikt voor benutting voor energie. Bij verbranding kan hiermee 1.600.000 m3 gas vervangen worden. Om de mogelijkheden voor de benutting van deze brandstof in de gemeente nader te onderzoeken is een pilotproject gestart bij een gemeentelijke voorziening: sportcentrum Kardinge.

Praktijkvoorbeeld

Graspersen: De gemeente Groningen doet een onderzoek om het gras uit ons groenbeheer anders te gaan inzetten. Nu betalen we nog voor stortkosten, straks kunnen we zelfs een klein bedrag krijgen voor deze grondstof. Tegen die tijd is wel de hele keten ingericht en is er ook meer gras nodig, bijvoorbeeld uit de Provincie. Gras laat zich in haar oorspronkelijke staat nog lastig vergisten. Als je gras eerst perst kun je er de vezels en eiwitten uithalen. Deze vezels zijn dan bruikbaar voor onze papierindustrie Smurfit Kappa in Hoogkerk. De eiwitten krijgen later een andere route richting veevoer en groene chemicaliën. De reststoffen uit dit proces zijn weer zeer geschikt om groen gas te maken. Het sluiten van de kringlopen in de keten gaat in kleine stapjes. Een aantal loonwerkers in het groenbeheer zijn enthousiast om mee te doen aan een pilot. Zij zien ook nieuwe mogelijkheden van bedrijvigheid en dat is nu precies de bedoeling.

Praktijkvoorbeeld

De houtkachel voor Kardinge is een mooi voorbeeld van het duurzaam en efficiënt benutten van eigen biomassa. Het perspectief op gemeentelijk snoeihout ontwikkelt zich zo in de loop van de tijd. Van afval en kostenpost naar opbrengsten voor de gemeente als leverancier van grondstof. De nieuwe stap is dat de gemeente zelf een kachel koopt voor eigen benutting en daarin het eigen hout verbrandt. Op dit moment heeft de gemeente meer hout tot haar beschikking dan de geplande kachel gaat vragen. Er zijn plannen voor een tweede kachel bij de Papiermolen.

Bij het verbeteren van de logistiek van groenbeheer kan de oogstbare hoeveelheid biomassa vergroot worden. Zo kan de gemeente de productie stimuleren door aanpassingen in het ontwerp van groenvoorzieningen. Daarnaast willen we toe naar gerichte teelt op tijdelijk beschikbare percelen, zoals onbenutte terreinen

Doelen

- Biomassa uit stadsbeheer nuttig gebruiken
- Vergroten hoeveelheid bruikbare biomassa
- Biomassa produceren op onbenutte terreinen

Groen gas

Groen gas is voor de komende jaren (2015-2020) een trekker voor de biobased economy. Het streven is, dit groene gas in de transportsector een hogere waarde te laten krijgen dan de benutting voor warmte en elektriciteit. Op EU niveau zal dan ook de wetgeving rondom accijnzen aangepast moeten worden.

De gemeenteraad heeft gevraagd om de mogelijkheden voor groen gas voor de Gemeente Groningen optimaal te benutten. Dit hebben we onderzocht en hieruit blijkt dat de Gemeente binnen haar mogelijkheden goede zaken doet. De nu bekende biogasinstallaties gaan in 2015 voorzien in 14,6% van het aardgasverbruik in onze stad. Wanneer de potentie van alle nog beschikbare reststromen benut zou worden lijkt 16,4% het hoogste haalbare. Deze nog potentiële biomassa van ongeveer 28.000 ton verschilt in kwaliteit en beschikbaarheid. Hiervoor is grootschalige verwerking middels droogvergisting de beste aanpak. De techniek daarvoor is nog in ontwikkeling.

Doelen

- Productie groen gas maximaliseren

De gemeente Groningen is de eerste gemeente in ons land die klimaat neutraal rijdt op haar eigen afval. Attero en CNG Net maken klimaat neutraal rijden op eigen afval mogelijk. (23 maart 2012).

Spoor 2 Eco beleid

Het economisch beleid van de gemeente is erop gericht bestaande bedrijven optimaal te faciliteren en te ondersteunen en door te werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven - met name in een aantal speerpuntsectoren. De komende jaren zullen we in alle facetten van ons economisch beleid de 'biobased economy' een prominente plek geven.

Bestaande biobased bedrijven

In onze stad zijn al meerdere bedrijven (zeer) actief in de biobased economy. Het betreft grote bedrijven (zoals Suikerunie, Attero en Smurfit Kappa) en ook kleine, innovatieve bedrijven, deels voortvloeiend en/of verbonden met de kennisinstellingen (zoals KNN en Bioclear). Het faciliteren en stimuleren van deze bedrijven binnen de grenzen van onze mogelijkheden is wezenlijk in onze strategie. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor bestemmingsmogelijkheden, fysieke toegankelijkheid (ontsluiting) en uitbreidingsmogelijkheden in wettelijke zin, maar ook steun en draagvlak. Goede afstemming tussen provincie en gemeente is ook van belang.

Doelen

- Bestaande biobased bedrijven optimaal faciliteren en ondersteunen
- Nieuwe samenwerkingsverbanden en -ketens initiëren

Acquisitie en ondersteuning

Door 'biobased economy' te benadrukken in de acquisitie en ondersteuning van nieuwe bedrijven kan de gemeente specifieke bedrijvigheid helpen ontwikkelen, mede gericht op aansluitende ketens in de waardepiramide. Voor bedrijven is marktvaart naar 'hogere waarde' essentieel. Het organiseren van samenhang in de biomassaketens is een van de uitdagingen in de realisatie van de biobased economy.

Doelen

- Groningen maximaal aantrekkelijk laten zijn voor nieuwe biobased bedrijven
- Zorgen voor aansluitende ketens in de waardepiramide
- Ook in het ruimtelijk beleid

(gebiedsontwikkeling) rekening houden met gewenste keten-samenwerking

Kleinschalig, innovatief, sociaal

De nieuwe ontwikkelingen komen van onderop. Er is een sterke opkomst van kleinschalige, decentrale initiatieven.

Kleine bedrijven of initiatieven van inwoners hebben ook grote innovatiekracht. Deze initiatieven zijn niet altijd bedrijven in de klassieke betekenis, ze hanteren ook andere waarden dan alleen financiële, maar het gaat in economische zin wel verder dan een hobby van goedbedoelende burgers. In sociaal ondernemen zit veel energie voor de transitie naar een nieuwe economie. Het wachten is ook niet tot zo'n initiatief zich heeft ontwikkeld naar een grotere schaal. Dat doet het namelijk niet. Klein is het nieuwe groot.

Doelen

- Extra aandacht voor ondersteuning kleinschalig, innovatief en sociaal ondernemerschap
- Beter toegang geven tot kennis(instellingen)

Agro-Food

Groningen is vanouds het centrum van een omvangrijk landbouwgebied. Nog altijd heeft onze stad veelzijdige verbindingen met het ommeland. Tegelijk heeft de stad ook zelf grote groene gebieden. Of dit betekent dat in de biobased economy de boerenwagen terugkomt in de stad is de vraag. Toch is het relevant om na te blijven nadenken over al onze mogelijkheden van ruimte en groen. Eerder is geconstateerd dat alle clusters in de biobased economy ons versterken en visa versa. We verwachten dat we onze rol en positie als Agro-Food gemeente verder kunnen uitbouwen. Zowel grote als kleine, lokale en regionale initiatieven kunnen daaraan een bijdrage leveren.

Doelen

- Versterken rol en positie Groningen als agro/food-stad

Wet- en regelgeving

Waar bestaande wetten en regels de ontwikkeling van biobased-bedrijvigheid belemmeren, moeten we proberen er wat aan te doen. Niet alleen er

actief, maar ook pro-actief. Door bijvoorbeeld het creëren van regelluwe ruimtes in de stad faciliteert de gemeente de zelfstandigheid en participatie van burgers en ondernemingen in groene initiatieven op lokaal en wijkniveau. Verder is het belangrijk dat procedures vlot doorlopen en flexibel zijn, bijvoorbeeld door een tijdelijke ontheffing te geven in afwachting van een definitieve vorm van regulering.

Doelen

- Belemmeringen wegnemen
- Procedures vlot en flexibel afhandelen

Praktijkvoorbeeld

BioBrug brengt universitaire kennis en MKB bedrijfsleven bij elkaar om samen nieuwe technologieën te ontwikkelen en vermarkten aan de hand van concrete bedrijfsvragen op het gebied van de biobased economy. (bijvoorbeeld via brainstormsessies, markt-scans, innovatie-scans, technische haalbaarheid studies). Met name de inzet van studenten om zo talenten op te leiden in de biobased economy geeft het project aanvullende waarde. De Gemeente Groningen ondersteund dit project.

Spoor 3 Kennis

In de ontwikkeling van de biobased economy is kennis van doorslaggevende betekenis. Wetenschappelijk onderzoek is nodig voor een transitie naar een biobased economy. Naast technologisch onderzoek, draagt sociaal-wetenschappelijk onderzoek bij aan een beter begrip voor het grote publiek. Groningen is een kennisstad. Dat geeft onze stad extra kansen.

Onderzoek en projecten

In onze kennisinstellingen lopen vele biobased onderzoeksprojecten. Onder andere via het 'Akkoord van Groningen' levert ook de gemeente daaraan een bijdrage. Vaak gaat het om aanjaaggeld en fondsen voor cofinanciering, soms ook om het beschikbaar stellen van eigen kennis of netwerk. In onze samenwerking met de kennisinstellingen willen we de komende jaren 'biobased' nog nadrukkelijker aandacht geven, mede met het oog op de ontwikkeling van sluitende ketens in de waardepiramide.

Doelen

- Biobased-onderzoek blijven stimuleren en er aan bijdragen
- Als gemeente specifiek letten op concrete bijdrage aan waardecreatie

Kennis en markt

Kansrijke ideeën ontstaan niet alleen in de kennisinstellingen maar ook in (kleine) bedrijven. Om deze ideeën verder te ontwikkelen hebben kleine bedrijven toegang tot kennis nodig. En ook andersom: kleine innovatieve bedrijven zijn nodig om nieuwe ideeën uit de kennisinstellingen op de markt te brengen. In deze samenwerking gaat het niet alleen om technologie maar voor een belangrijk deel ook over mensen en hun netwerken.

Doelen

- Bruggen bouwen tussen kennisinstellingen en (kleine) innovatieve biobased bedrijven

Citaat

Van olie terug naar natuur

Olie raakt op, maar planten kun je elk jaar opnieuw kweken. Het wordt tijd dat fossiele grondstoffen worden vervangen door plantaardige materialen." Dat zegt professor Gert-Jan Euverink in "Dichterbij" voor leden van de Rabobank, voorjaar 2013.

4

Uitvoering en financiering

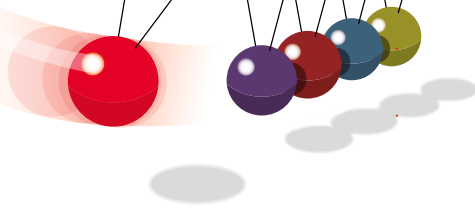

In het vorige hoofdstuk schetsten we onze driesporen strategie en gaven we aan welke doelen we daarbij nastreven. Om die doelen te realiseren zullen we ze vertalen in concrete activiteiten. Dat doen we binnen onze reguliere beleidsprogramma's.

De organisatie en uitwerking is belegd binnen het programma Groningen Energie Neutraal en de reguliere taken van de afdeling EZ. Afvalverwerking en groenbeheer valt onder de verantwoordelijkheid van Stadsbeheer.

De activiteiten specifiek gericht op de ontwikkeling van de biobased economy worden op dit moment gefinancierd vanuit reeds begrote middelen. Indien er investeringen moeten worden gedaan zal dit plaatsvinden op basis van een separaat project voorstel.

Groningen geeft energie

Contact

Gemeente Groningen
Dienst RO/EZ
Gedempte Zuiderdiep 98
9711 HL Groningen

Telefoon (050) 367 81 11
E-mail info@groningen.nl